

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Narodna zgodovina

Ponedeljek, 29. avgust 2011 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli. Pri reševanju si pomagajte s slikovnim gradivom.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 3 prazne.

Prazna stran

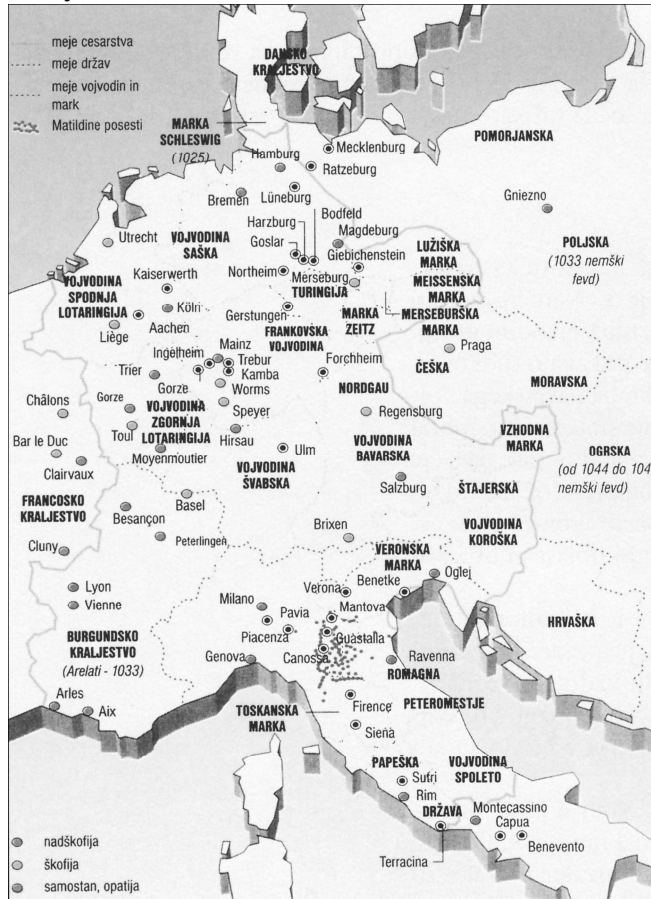
OBRNITE LIST.

SLOVENCI V SREDNJEVEŠKEM RIMSKO-NEMŠKEM CESARSTVU

1. V 10. stoletju je bilo ustanovljeno Rimsko-nemško cesarstvo, ena najpomembnejših srednjeveških evropskih držav.
Kdo je bil prvi cesar Rimsko-nemškega cesarstva in kje je bil okronan?

(2 točki)

Zemljevid 1: Rimsko-nemško cesarstvo

(Vir: Hozjan, A., in Potočnik, D., 2000: Zgodovina 2, str. 12. DZS. Ljubljana)

2. Ozemlje Rimsko-nemškega cesarstva in tako tudi naše ozemlje so v 10. stoletju ogrožali Madžari. Navedite kraj, kjer je nemški vladar Oton premagal Madžare. Pojasnite pomen te njegove zmage.

(2 točki)

3. Pred morebitnimi novimi madžarskimi vpadi je cesar na vzhodu države poskrbel za obrambo s posebnim obrambnim pasom. Ustanovljene so bile mejne krajine in grofije, a so svoj status spreminjale. V 10. stoletju je bila ustanovljena vojvodina Koroška. Kakšno ime se je uveljavilo za to novonastalo tvorbo v našem zgodovinopisju? Naštejte štiri mejne krajine v vojvodini Koroški. Kakšen naziv je koroški vojvoda podelil upraviteljem mejnih krajin in kakšna je bila njihova poglavitna naloga?

(3 točke)

Zemljevid 2: Mejne krajine

(Vir: Šolski zgodovinski atlas, str. 26. DZS. Ljubljana, 2002)

4. Na našem ozemlju se je uveljavil zahodni (frankovski) tip fevdalizma, prvotna alpskoslovenska družba pa se je razkrojila.
Navedite izvor fevdalcev na našem ozemlju.
Kakšen status je imela večina prebivalstva pred uvedbo fevdalizma?
(2 točki)
5. Pojasnite, kaj je huba.
(1 točka)
6. Že na začetku 11. stoletja so bile izpod oblasti koroškega vojvode izvzete štiri krajine, ki jih je vladar neposredno podredil sebi, in to je bil začetek nastajanja posameznih slovenskih zgodovinskih dežel.
Poleg že navedene vojvodine Koroške naštejte še tri slovenske zgodovinske dežele in navedite status, ki so si ga pridobile.
(3 točke)
KOROŠKA – vojvodina,

7. Na našem ozemlju so imele v srednjem veku posest mnoge fevdalne rodbine. V kateri slovenski zgodovinski deželi so postali prvi vojvode Traungavci? Pojasnite, od kod izvira ime te dežele, povezane s Traungavci. Navedite ozemlja na Slovenskem, ki so bila pod oblastjo češkega kralja Otokarja II. Přemysla. (3 točke)

Slika 1: Otokar II. Přemysl

(Vir: Pohl, W., in Vocelka, O., 1994: Habsburžani, str. 47. Mladinska knjiga. Ljubljana)

8. Po izumrtju dinastije Staufovcev v 13. stoletju je Rimsko-nemško cesarstvo padlo v politično razsulo vse do izvolitve grofa Rudolfa Habsburškega za cesarja. Pojasnite, zakaj nemška država v tem času ni imela vladarja. Zakaj je prestol zasedel Rudolf Habsburški? Kako imenujemo s tujko to obdobje brezvladja?

(3 točke)

9. Za oblast nad našim ozemljem v Rimsko-nemškem cesarstvu so potekali tudi boji. Kdo sta bila nasprotnika, navedena v spodnjem viru, ki sta se spopadla za naše ozemlje, in kdo je v bitki zmagal?
Navedite kraj, kjer je potekala ta bitka.
Katera naša dežela je po tej bitki prva prišla v dedno posest zmagovalca?

(3 točke)

Boj se je pričel okoli devete ure zjutraj. Rudolf je razdelil svojo vojsko v štiri oddelke, dva sta bila madjarska, tretji avstrijski, četrti pa je bil sestavljen iz nemških, goriških, kranjskih, koroških, štajerskih pomožnih čet. Poslednjemu oddelku je poveljeval sam ... Končno pa se vendar posreči Čehom, da vržejo Rudolfa nazaj in skoro predro njegove vrste. Cesar je bil sam v smrtni nevarnosti, ker so mu prebodli konja in njega samega strmoglavili v strugo plitvega potoka. Le za trenotek in po njem bi bilo. Tu mu je priskočil na pomoč neki vitez, ga izvleče izpod mrtvega konja in posadi na drugega. Med tem se je bila tudi že bojna sreča obrnila.

(Vir: Gruden, J., 1992: Zgodovina slovenskega naroda, str. 211. Mohorjeva družba. Celje)

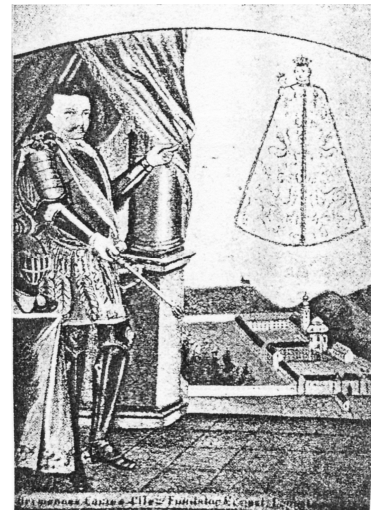
10. Na našem ozemlju je zrasla pomembna in vplivna rodbina Celjskih, ki je postala enakopravna Habsburžanom.
Navedite štiri nazive, ki so jih imeli oziroma so jih pridobili člani in članice Celjskih.
Opišite dva načina pridobivanja posesti, moči in vpliva Celjskih.

(4 točke)

Odlična poslanstva so prihajala iz tujine na Celjski grad po neveste. Leta 1417 so prišli poslanci goriškega grofa Henrika IV. snubit Hermanovo hčer Elizabeto. Že preje je prišla sijajna četa vitezov iz Poljske v imenu kralja Vladislava po grofico Ano, stričnico Hermanovo. Leta 1401 je bila poroka v Krakovu in leto pozneje slovesno kronanje ... Leta 1405 je cesar Sigismund sam snubil Hermanovo hčer Barbaro. V Budapešti se je vršila poroka in kronanje.

(Vir: Gruden, J., 1992: Zgodovina slovenskega naroda, str. 258. Mohorjeva družba. Celje)

Slika 2: Herman II.

(Vir: Gruden, J., 1992: Zgodovina slovenskega naroda, str. 211. Mohorjeva družba. Celje)

11. Moč in vplivnost Celjskih se je končala s smrtjo Ulrika II.
Razložite, zakaj je posest Celjskih pripadla Habsburžanom.

(2 točki)

12. Pojasnite pojme.

CEH

(3 točke)

FUŽINA

URBAR

13. V srednjem veku je bilo na našem ozemlju več faz kolonizacije. Primerjajte drugo in tretjo fazo kolonizacije na Slovenskem (čas, tip kolonizacije in način obdelovanja zemlje).

(3 točke)

	2. faza	3. faza
Čas kolonizacije		
Tip kolonizacije		
Način obdelovanja zemlje		

14. Srednjeveška kolonizacija je imela mnoge posledice, med drugim nastanek jezikovnih otokov in izoblikovanje narodnostne meje. Povežite stolpca tako, da črko pred jezikovnim otokom oziroma narodnostno mejo prenesete v desni stolpec k njeni značilnosti.

(2 točki)

- A jezikovni otok _____ Kočevsko
 B narodnostna meja _____ 15. stoletje
 _____ Apaška kotlina
 _____ Sorško polje

15. Večino prebivalstva na Slovenskem so predstavljali plemstvo, duhovščina, meščanstvo in kmetje. Plemstvo je bivalo v gradovih. Navedite tri funkcije, ki so jih imeli gradovi.

(1 točka)

Slika 3: Grad Turjak

(Vir: Valvasor, J. V., 1978: Slava vojvodine Kranjske, str. 80. Mladinska knjiga. Ljubljana)

16. V 15. stoletju so se izoblikovali deželni stanovi.
Navedite, kdo vse je bil zastopan v deželnih stanovih.
Naštejte pristojnosti deželnih stanov.

(2 točki)

17. V visokem srednjem veku so bila ustanovljena mesta. Na Slovenskem sta nastala dva tipa mest, obalna in celinska.
Pojasnite dve razliki med njima.

(2 točki)

Slika 4: Kranj

(Vir: Valvasor, J. V., 1978: Slava vojvodine Kranjske, str. 227.
Mladinska knjiga. Ljubljana)

18. V mestih so živeli meščani in drugi prebivalci.
Kdo je imel status meščana v naših celinskih mestih?
Navedite gospodarsko dejavnost meščanov.

(2 točki)

19. Obkrožite tri črke pred pravilnimi trditvami, povezanimi z mesti oziroma njihovimi prebivalci na Slovenskem.

(3 točke)

- A Največ mest na Slovenskem je nastalo v 15. stoletju.
- B Mestni gospodje na Ptuju so bili salzburški nadškofi.
- C Manjša mesta in trgi na Slovenskem so imeli že v srednjem veku večinski slovenski živelj.
- D Prvi mestni statut na Slovenskem je dobila Ljubljana.
- E Vzpon Maribora je bil povezan z dobro prometno lego in nemško kolonizacijo.
- F Razvoj Novega mesta so spodbujali njegovi gospodje, Habsburžani.

20. Srednjeveška mesta so nastajala v vseh slovenskih zgodovinskih deželah. Med naštetimi imeni izpišite po dve mesti, ki sta na Koroškem in na Kranjskem: BELJAK, CELJE, GORICA, KRANJ, MARIBOR, TRST, VELIKOVEC, VIŠNJA GORA.

(2 točki)

KOROŠKA:

KRANJSKA:

21. Najštevilčnejši sloj srednjeveškega prebivalstva so bili kmetje. V krajšem razmišljanju opišite položaj kmetov v tedanji družbi in njihovo dejavnost. Pri zapisu upoštevajte naslednje elemente: vrste in opis zakupov, obveznosti podložnika do zemljiškega gospoda in kmečko trgovino (artikli).

(5 točk)

V zemljiških knjigah beremo npr.:

Vsako zemljišče, ki ima plug, mora grajskemu nadzorniku orati tri dni v letu, en dan jeseni in dva dni spomladi. Za vprego pri plugu je treba dati par volov ali par konj. ...

Vsak izmed podložnikov je določen o božiču peljati na grad dva tovara drv, jih razsekati in znesti v grajsko shrambo.

(Vir: Gruden, J., 1992: Zgodovina slovenskega naroda, str. 430. Mohorjeva družba. Celje)

22. Cerkvoupravna razdelitev na Slovenskem je bila postavljena v 9. stoletju. Navedite, med kateri dve cerkveni središči je bilo razdeljeno naše ozemlje.

(1 točka)

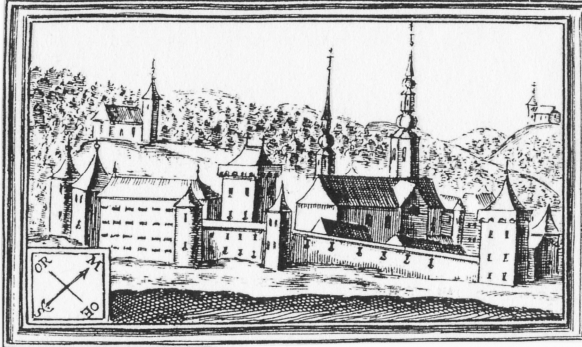
23. Leta 1461 je cesar Friderik Habsburški ustanovil novo škofijo na Kranjskem. Navedite to škofijo.

(1 točka)

24. Za srednjeveško duševno in gospodarsko življenje so bili poleg gradov najpomembnejši samostani. Pomembna meniška redova na Slovenskem sta bila cistercijani in kartuzijani. Povežite oba meniška redova z njihovimi samostani.

(2 točki)

Slika 5: Samostan Stična

(Vir: Valvasor, J. V., 1978: Slava vojvodine Kranjske, str. 227. Mladinska knjiga. Ljubljana)

C cistercijani

K kartuzijani

_____ Bistra

_____ Jurklošter

_____ Stična

_____ Žiče

25. Navedene dogodke razvrstite v pravilnem časovnem zaporedju od 1 (najstarejši dogodek) do 6 (najmlajši dogodek). Pri tem si pomagajte z naslednjimi letnicami: 962, 976, 1273, 1382, 1414 in 1456.

(3 točke)

_____ ustanovitev vojvodine Koroške

_____ okronanje prvega rimsko-nemškega cesarja

_____ izumrtje dinastije Celjskih

_____ pridobitev Trsta za Habsburžane

_____ ustoličenje zadnjega koroškega vojvode

_____ izvolitev prvega Habsburžana za rimsko-nemškega cesarja

Prazna stran

Prazna stran